

6-12 kk

Lehtinen on päivitetty versio
vuonna 2007 ilmestyneestä lehtisestä.

Sisältöä ovat kommentoineet:

Katri Kanninen, VET psykoterapeutti, PsT
Mirjami Mäntymaa, lastenpsykiatri, LT
Saara Salo, psykoterapeutti, PsT
MLL:n asiantuntijat

Alkuperäinen käsikirjoitus:

Arja Häggman-Laitila, dosentti, TtT

Asiantuntijat:

Tuovi Keränen, psykologi, PsM
Anu Lius, kätilö
Nina Melamies, erityisluokanopettaja, KM
Kirsi Otronen, terveydenhoitaja
Kaija Puura, lastenpsykiatri, LT
Markus Torkkeli, luokanopettaja, KT

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17, 00530 Helsinki
p. 075 324 51
mll@mll.fi
www.mll.fi

Tilaukset

www.mll.fi/kauppa
tilauspalvelu@mll.fi
p. 075 324 5480
tilausnumero 30093

Ulkoasu: Hahmo

Taitto: Virma/Minna Laatikainen

Kuvat: Keksi/Suvi-Tuuli Kankaanpää

Kirjapaino: ESA Print Oy 10 2013

Sisältö

- Vauvan oma perhe | s. 5
- Turvassa, vanhemman lähellä | s. 5
- Taitava vauva | s. 6
- Tuttuus luo turvallisuutta | s. 8
- Jaetut tunteet | s. 9
- Vauva tahtoo | s. 11
- Tutustutaan rajoihin | s. 11
- Vauva kaipaa juttukaveria | s. 13
- Leikitään yhdessä | s. 14
- Vauva kasvattajana | s. 16
- Isovanhemmat tutuksi | s. 17
- Keskustelu helpottaa | s. 17
- Vauvan kehitysvaiheet | s. 19

Lukijalle

Vauva haluaa ja pystyy luonnostaan oppimaan paljon. Häntä ei tarvitse erikseen opettaa: vanhempien ja vauvan yhteiset hetket ovat pikku-ihmisen ”oppitunteja.” Ympäröivä maailma alkaa kiinnostaa yli puolivuotiaasta yhä enemmän. Tämänikäinen on puuhakas ja haluaa seurustella, tunnustella esineitä ja liikkua. Vanhempien tehtävänä on tukea vauvan uteliaisuutta ja varmistaa hänen turvallisuutensa.

Jokainen vauva kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa, joten tässä lehtisessä mainitut iät ja kehitysvaiheet ovat viitteellisiä.

i Tukea vanhemmuuteen

MLL:n Vanhempainpuhelin

0600 12277

Vanhempainnetti

www.mll.fi/vanhempainnetti

Vauvan oma perhe

Vanhempien hellyyttä ja hoiva ovat vauvalle itsetuntemuksen työkaluja. Sanotaan, että lapsen minuuksy syntyy vuorovaikutuksessa hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Lapsi oppii näkemään itsensä sellaisena kuin hänelle tärkeät ihmiset hänet näkevät. Vauva haluaa olla vanhemmilleen tärkeä ja toivottu. Hän vaistoo sen vanhemman katseesta, hellästä hoidosta, lohdutuksesta, puheen sävystä ja hymystä. Vauvasta on ihanaa olla ihailun kohteena. Oma nimi on olennainen osa minuuksy. Yli puolivuotias kääntyy katsomaan, kun häntä kutsutaan nimeltä.

Vauva nauttii yhdessäolosta vanhempiensa kanssa. Päivittäiset rutiinit, kuten syöttäminen ja sylittäminen, ovat vauvalle tärkeitä hetkiä – rakennusaineiksi myöhemmillekin ihmissuhteille. Vauva kiintyy vanhempiinsa varauksettomasti, kun nämä vastaavat hänen tarpeisiinsa.

Oma perhe on vauvalle tärkeä. Vauva, joka jakaa perheen yhteiset hetket, oppii tuntemaan eri perheenjäsenet, ja samalla hän tulee sisaruksille tutuksi. Vauvasta tulee tärkeä osa siskojen ja veljien elämää varsinkin, jos he saavat pitää seuraa vauvalle ja osallistua pienen hoitoon. Utelias pikku tutkija saattaa toisinaan olla isompien sisarusten mielestä leikeissä ylimääräinen.

Vaikka vauvan hoitaminen vaatii paljon työtä, joka päivä on hyvä yrittää olla myös jonkin aikaa kahden kesken isompien lasten kanssa. He kaipaavat yhtäläillä vanhemman huomiota, hellyyttä ja läheisyyttä. Sisaruskatuus ja mustasukkaisuus kuuluvat lapsiperheen elämään, mutta ne

vähenevät, kun sisarukset huomaavat olevansa vanhemmilleen yhtä tärkeitä kuin kuopus.

Turvassa, vanhemman lähellä

Vauva ei pysty pitämään mielessään vanhempiensa kovin kauan, eikä hänen ole hyvä olla erossa heistä pitkään. Hän ei pysty hahmottamaan aikaa eikä hallitsemaan odottamistaan. Aikuisen mielestä hyvinkin lyhyt aika voi tuntua vauvasta ikuisuudelta.

Vauva kokee olevansa turvassa vanhempiensa läheisyydessä. Yli puolivuotias hakeutuu uusissa tilanteissa vanhempiensa luokse tai katsoo vanhempaansa hakeakseen turvaa. Jos hän joutuu eroon vanhemmistaan, hän itkee rakkaidensa perään.

Erilaisia temperamentteja

Lapsen synnynnäinen temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka hän toimii ja on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Vanhemman ja lapsen hyvin erilaiset temperamentit voivat aiheuttaa pulmia. Vanhemman voi olla vaikea ymmärtää lasta ja hänen tarpeitaan. Esimerkiksi ujoilta lapselta saatetaan odottaa rohkeutta isossa lapsiryhmässä. Parasta olisi, että vanhempi oppii huomioimaan lapsensa erityispiirteet ja muistamaan, että kaikkien lasten kanssa ei voi toimia samalla tavalla.

Ensimmäiset merkit vierastamisesta ilmaantuvat, kun vauva on seitsemän–yhdeksän kuukauden ikäinen. Hän kääntää katseensa tai saattaa parahtaa itkuun nähdessään itselleen vieraan ihmisen. Vierastaminen on vauvan kannalta myönteinen kehitysvaihe. Se kertoo siitä, että vauva on kiintynyt vanhempiinsa ja haluaa olla heidän lähellään.

Uudet tuttavuudet kiinnostavat vauvaa, mutta hän haluaa tutustua heihin omassa tahdissaan, yhdessä vanhemman kanssa. Hän katselee mielellään uusia kasvoja ensin vähän kauempaa, vanhemman sylistä. Uusien tuttavuuksien solmimisessa ei kannata olla liian nopea: antaa vauvan päättää, milloin on sopiva aika ”kädenpuristukseen”. Vauvan kannalta omaan kotiin tuleva tuttu hoitaja on hoitoapua tarvitsevalle perheelle parempi kuin vieras hoitopaikka ja jatkuvasti vaihtuvat hoitajat. Sairaalahoittoon joutuva vauva tarvitsee vanhempiensa seuraa, mielellään päivittäin.

Taitava vauva

Yleensä puolen vuoden iässä vauva alkaa opetella ryömimään ja nousemaan pystyyn. Hän osaa jo istua tuettuna ja kääntyä selältä vatsalleen. Vauvaa ei saa istuttaa pitkiä aikoja, ennen kuin hän osaa istua itse ilman tukea. Vauva tarvitsee vielä aikuista muuttamaan epämuksuivan asentonsa mukavaksi: vauva kyllä kertoo tavallaan, jos asento ei tyydytä. Kun vauva lähtee liikkeelle, hänen kokemusmaailmansa laajenee valtavasti. Liikkuva vauva oppii hahmottamaan kokoja ja etäisyyksiä. Hän tarvitsee silmälläpitoa

koko ajan. Saattaa olla, että vauvan turvallisuuden vuoksi kotona joudutaan tekemään muutoksia. Vauva laittaa kaiken löytämänsä suuhunsa. Vaarana on, että vauva saa elimistöönsä vieraita aineita. Esineistä voi irrota pieniä osia, jotka voivat tukkia vauvan hengitystiet.

Lähempänä ensimmäistä syntymäpäiväänsä vauva pystyy käsittelemään kahta esinettä yhtä aikaa. Hän tyhjentää purkkeja, osoittaa yhdellä sormella ja poimii taitavasti muruja lattialta. Hän harjoittelee otteen hellittämistä heittelemällä esineitä. Niitä koskettamalla hän oppii, millainen esine on pyöreä, litteä, liukas, painava ja niin edelleen. Toisinaan hän saattaa reagoida ääniin poikkeuksellisen herkästi. Hän voi vierastaa voimakkaantuoksuisia ruokia.

Alle yksivuotiaana lapsi oppii juomaan mukista, ensin aikuisen avustamana. Hän alkaa oivaltaa tekojensa seurauksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Vauva esimerkiksi aukoo suutaan nähdessään lusikan. Kun vauva saa lusikan käteensä, hän pääasiassa vielä leikkii sillä. Tässä iässä on tärkeää, että vauva saa osallistua syömiseen omalla lusikalla. Syömisen opettelu alkaa sujua vasta toisella ikävuodella.

i Varo vaaroja

Huolehdi, ettei lapsi pääse putoamaan portaista, saa sähköiskua, polta itseään tai vaikkapa vedä päällensä painavia esineitä. Myrkylliset aineet, kuten pesuaineet ja lääkkeet, on laitettava lapsen ulottumattomiin.

Vauva innostuu, kun hänen taitojaan ihailtaan. Tässä vaiheessa syöminen on kuitenkin vielä leikkiä.

Tuttuus luo turvallisuutta

Rutiinit ovat vauvalle hyväksi. Samanlaisina, tutussa järjestyksessä toistuvat hoitotilanteet ja arjen tapahtumat opettavat vauvaa hiljalleen ennakoimaan tulevia tapahtumia. Esimerkiksi ammeen ja pyyhkeen esille ottaminen kertovat hänelle lähestyvistä kylpyhetkestä. Vauvan perusluottamus elämään, ihmisiin ja tulevaisuuteen vahvistuu, kun päiväjärjestys on hänelle tuttu. Rutiinit ovat lapsen ajantajuun ensiaskeleita.

Ravistelu on vaarallista

Vauva voi joskus hermostuttaa – malttia tarvitaan. Tärkeintä on, että vauva ei joudu kiukkusi ja ruumiillisen kurituksen kohteeksi. Vauvaa ei saa koskaan ravistella tai lyödä. Ravistelu on vaarallista vauvalle, koska vauvan pää on iso ja painava verrattuna muuhun vartaloon, ja niskalihakset ovat heikot. Ravisteltaessa pää liikkuu edestakaisin nopeasti ja voimalla. Pään pienet verisuonet voivat repeillä ja vauva saattaa saada verenvuotoja aivoihin ja silmiin. Vauva voi jopa kuolla ravisteluun. Hän voi saada myös pysyviä vammoja, jotka ilmenevät oppimisvaikeuksina, näkövammoina tai kouristuskohtauksina. Ravisteltu vauva tarvitsee välittömästi terveydenhuoltohenkilöstön apua.

Vauvalle on tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät hänen jaksamistaan ja auttavat häntä tunnistamaan sen vaihteluita. Vanhempien tehtävänä on asettua vauvan tilanteeseen. Kun vanhempi huomaa, ettei vauva enää jaksaa leikkiä, hän ottaa lelun pois ja antaa lapsen levätä. Teollaan vanhempi kertoo lapselle, että lapsi on väsynyt. Vanhemman kannattaa pukea sanoiksi, mitä havaitsee ja tulkitsee. Vanhempien teot ja hoiva opettavat lasta tunnistamaan olotilojaan.

Vauvalla on erilaisia tapoja kertoa jaksamisestaan. Kun hän kääntää päänsä, rypistää otsaansa ja peittää silmänsä ja kasvonsa, hän on väsynyt. Vauva on tyytyväinen ja innoissaan, kun hän potkii ja kiljahtele. Levollisen ja tyytyväisen vauvan kädet ja jalat ovat rennot.

Vauvojen unentarve vaihtelee paljon. Jos vauva herää yöllä syömään, hänen kanssaan ei tarvitse seurustella eikä vaippaa tarvitse vaihtaa. Näin vauva ei virkisty liikaa vaan jatkaa uniaan.

Nukahtamisvinkkejä

Nukahtamisvaikeudet ja yöheräily ovat melko tavallisia yli puolivuotiailla. Vauvan on helpompi nukahtaa, jos sänkyyn meneminen on mukavaa. Tutut nukkumaanmenotavat luovat turvallisuutta ja rauhoittavat levolliseen uneen. Rauhoittuminen voi olla helpompaa unilelun avulla.

Jaetut tunteet

Vauvat kokevat tunteet ruumiillisesti epämiellyttävänä tai miellyttävänä tuntemuksina. Vauvan tunne-elämän kehittymiselle on tärkeää, että vanhempi tunnistaa vauvan tunteita. Vanhempien tehtävänä on iloita yhdessä vauvansa kanssa tai lohduttaa häntä. Erityisen tärkeitä he ovat sellaisten tunteiden kuin pelon, pahanolon, kiukun ja kivun kohtaamisessa.

Vanhempi voi kertoa vauvalleen, minkä tunteen kanssa vauva parhaillaan painii: ”Olet kiukkuinen, kerropa, mikä sinua kiukuttaa, sekö, kun pallo karkaa jatkuvasti

i Apua uniongelmiin

Vauvan nukkumisesta ja erilaisista unikouluista kerrotaan enemmän MLL:n Vauva nukkuu -lehtisessä.

käsistäsi, älä ole huolissasi, äiti ottaa sinut syliin. Keksitään jotakin parempaa tekemistä.” Vanhempien ilmeet, kehon asento ja kosketus kertovat vauvalle, että he ymmärtävät, miltä hänestä tuntuu. Vanhemmat siis sietävät hänen tuntemuksiaan

Vauvat ovat herkkiä toisten tunteille. Vanhemman ilo tarttuu vauvaan.

ja ottavat ne kannettavakseen, ja kohta kaikki on hyvin: kaikesta selvittää. Vauva oppii vanhemmiltaan, että erilaisten tunteiden kanssa pärjää. On tärkeää, että vanhemmat yrittävät ihmetellä ja arvailla vauvan kokemuksia. Tärkeää ei ole, tietääkö vanhempi oikeasti, mistä on kyse, vaan se, että hän sitä miettii.

Vauvan ja vanhemman on hyvä oppia toimimaan samaan tahtiin. Silloin vauva kokee, että hän voi vaikuttaa itselleen tapahtuviin asioihin. Joskus on vaikea toimia samassa tahdissa vauvan kanssa. Kun vauva itkee ja vanhempi hermostuu, vauvan rauhoittaminen on hankalaa. Vauvan nukkuttaminen voi olla vapaailtaansa viettämään lähtevälle äidille vaikeaa. Vauva ei

tällöin nukahda helposti, koska äidin vireystila on erilainen kuin vauvan.

Vauvan tunnetilat ja olo paljastuvat vanhemmalle, kun tämä katsoo ja havainnoi lastaan ja miettii, onko vauvalla hyvä olla. Vanhemman kannattaa luottaa vauvan oloa arvioidessaan siihen, miltä vanhemmasta itsestään tuntuu. Jokainen vanhempi tuntee itse vauvansa parhaiten.

Vauvat ovat hyvin herkkiä toisten tunteille. He aistivat eleistä, ilmeistä, äänensävyistä ja kosketuksesta tunnetiloja. Aikuisen ilo tarttuu vauvaan. Vihainen ääni saa vauvan itkemään ja pelkäämään. Kävelemään opettelu on hyvä esimerkki tilanteesta, jossa vauva aistii aikuisen tunteet. Kun vauva horjahtaa, vanhempi pelästyy. Vauva huomaa tämän, pelästyy itsekin ja alkaa itkeä.

Vauva tahtoo

Alle yksivuotias viestittää omia kokemuksiaan jo selkeämmin. Hänellä alkaa olla mieliheljuja ja -tavaroita. Kun hän haluaa isän tai äidin huomiota, hän vaikka taputtaa käsiään. Hän pudistaa päätään kiellon merkiksi. Määrätietoinen liikehdintä ja ääntely ovat vauvan tapoja pyytää jotakin tai ilmaista mielipiteensä – myös kielteisen. Vauvan kannalta on tärkeää, että hänen vihjeitään ymmärretään ja hänen toiveensa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Kun lapsi esimerkiksi kumartuu syöttötuolissa eteenpäin ja osoittaa haluavansa nousta, vanhempi voi vahvistaa sanoin tekemistä: ”Kaikki syöty, äiti nostaa sinut alas.”

Lapsen halut tahtovat ylittää hänen kykynsä. Hän itkee ja turhautuu siksi entistä

useammin. Vauva saattaa esimerkiksi harmistua, kun hän ei ylety sohvatyynyihin tai ovenkahvaan. Vauva tarvitsee lohdutusta pettymystensä keskellä.

Tutustutaan rajoihin

Tämänikäinen alkaa tarvita jo rajoja. Niiden tehtävänä on suojella lasta, totuttaa häntä yhdessä elämisen pelisääntöihin ja opettaa tulemaan toimeen itsensä kanssa. Rajat voivat tulla ajankohtaisiksi esimerkiksi aamuyöllä, kun lapsi haluaisi seurustella nukkumisen sijasta tai kun vauva vetää jatkuvasti vanhemmalta silmälasit päästä. Leikilläkin on rajansa. Vauva pettyy ja saattaa suuttua, kun vanhempi ei jaksakaan nostaa heitettyä tyynyä lattialta kymmenen kerran jälkeen, vaan pistää tyynyn sivuun ja lopettaa leikin. Vanhempi osoittaa toiminnallaan rajat. Vanhempi

i Itku on kutsu

Itku on vauvan kutsu, pysähtymisen paikka. Vauva ei itke kiukutellakseen. Hän yrittää kertoa, että kaikki ei ole hyvin. Olo on epä mukava, on kylmä, nälkä, jano tai hän on kipeä, pitkästyneet, väsynyt. Mitä nopeammin vauvan itkuun reagoidaan, sitä nopeammin hän rauhoittuu. Nopea vastaus kasvattaa vauvassa luottamusta toista ihmistä ja myös itseään kohtaan ja rohkaisee häntä ilmaisemaan tarpeitaan. Pitkään itkemään joutunut vauva pettyy ja hänellä on paha olla.

Vanhemman turvallinen syli, rauhalliset liikkeet ja ääni rauhoittavat vauvan.

lohduttaa pettynyttä vauvaa ja auttaa häntä siirtymään tunnetilasta toiseen, pettymyksestä turvan kokemiseen. Vauva kokee, että hän voi suuttua turvallisesti. Hänellä on vanhempi, joka kestää hänen suuttumustaan, päättää ja ottaa vastuun. Jokaista asiaa ei kannata kieltää. Kielto kannattaa säästää lähinnä vaaratilanteisiin ja käyttää sitä vaikkapa silloin, kun liikku- maan oppinut lapsi on vaarassa. Napakka ”ei” ja syyliin ottaminen riittävät vauvalle. Toiseen tilanteeseen siirtäminen ja turvalli- semman puuhan tarjoaminen tyyntävät lapsen. Parhaiten vauvaa voi kannustaa noudattamaan sääntöjä kiittämällä, halaa- malla ja osoittamalla tyytyväisyyttä aina, kun hän toimii oikein. Ruumiillista rangais- tusta ei saa käyttää. Se vaarantaa lapsen turvallisuuden ja saa hänet pelkäämään vanhempaansa. Lapsi tarvitsee jatkuvaa suojelua ja rakastavaa huolenpitoa. Van- hemman kannattaa muistaa myös se, että on parempi kieltää lasta ajoissa, ennen kuin itse hermostuu täysin.

Alle yksivuotias pystyy jo odottamaan vähän aikaa tarpeidensa tyydyttämistä. Odotus tuntuu helpommalta, jos isä tai äiti puhelee vauvan kanssa sen aikana. Yk- sinkertaisten kehotusten noudattaminen sujuu jo.

Lapsi oppii ensimmäisen elinvuotensa aikana, että hän saa näyttää tunteitaan ja olla väsynyt. Hän oppii huomaamaan, että hänellä on oikeus saada hellyyttä ja hoivaa. Lapsen moraalien kehittymisen kannalta nämä opitut asiat ovat tärkeitä. Hän oppii seuraavien vuosien aikana sen, mitä ei saa tehdä.

Vinkkejä itkevän vauvan rauhoittamiseen

Vanhemman turvallinen syli, rauhalliset liikkeet ja ääni rauhoittavat vauvan.

Kun vauva itkee, pyri itse olemaan rauhallinen. Voit kokeilla vauvan rauhoittamiseksi sylissä tai vaunuissa keinuttelua, vauvan ihon sivelyä, laulua tai lelun tarjoamista. Mikä hyvänsä rauhoittamistapa on käyttö- kelpoinen, kunhan sitä käytetään tarpeeksi pitkään. Vanhempi hätään- tyy helposti ja kokeilee eri keinoja nopeasti peräkkäin, jolloin vauva ei ehdi tottua mihinkään.

Itkevän vauvan hoitaminen käy voimille ja voi joskus hermostuttaa. Jos sinulla on huono päivä, anna vauva toisen rauhallisen aikuisen hoidetta- vaksi. Vetäydy hetkeksi omaan rau- haasi, itselle mieluisaan paikkaan. Kun paha tuulesi on laantunut, juttele vau- van kanssa. Hän huomaa, että hermos- tumisesi oli väliaikaista ja nyt olet taas tuttu ja turvallinen. Tärkeintä on, että vauva ei joudu kiukkusi kohteeksi.

Vauva kaipaa juttukaveria

Ensimmäisen ikävuoden lopulla vauva äänтелеe monipuolisesti ja vastavuoroi- sesti. Hän ymmärtää, että ääntä tarvi- taan kommunikointiin. Hän kuuntelee ja ihmettelee omaa ääntään ja kokeilee sen korkeuseroja. Kun vauvan seurusteluyri- tyksiin vastataan, hän oppii huomaamaan,

että hänen viestejään pidetään tärkeinä. Mitä pikemmin vauvalle vastataan, sitä innokkaammin hän suuntautuu ympäristöön. Samalla hänen halunsa hankkia uutta tietoa voimistuu.

Lapsi ymmärtää aikuisen puhetta, vaikkei vielä itse puhetta tuotakaan. Vauvalle on tärkeää, että hänelle jutellaan paljon ja puhellaan siitä, mitä yhdessä tehdään. Hän kääntää katseensa tuttuihin ihmisiin ja esineisiin, kun kuulee niiden nimen. Puhuttu kieli auttaa vauvaa hahmottamaan itseään ja arjen tapahtumia. Lapsi oppii jäljittelemällä kielellisiä taitoja, kuten muitakin varhaisia taitoja. Hän matkii aikuisen puheessa esiintyviä äänneitä yhdistelmineen ja toistaa niitä usein. Hän löytää ensimmäiset sanansa noin vuoden ikäisenä. Tämänikäinen vauva katselee mielellään kirjojen kuvia. Vauvasta on mukava kuunnella, kun vanhempi kertoo hänelle niistä. Hän kiinnittää huomiota varsinkin äänen sävyihin ja puheen rytmiin. Musiikki, laulut, lorut ja riittely ovat vauvalle tärkeitä. Toiston, rytmin ja melodian avulla myös lapsen kommunikaatio ja kielelliset valmiudet kypsyvät. Alle vuoden ikäistä lasta alkaa kiinnostaa esimerkiksi televisio- tai tietokoneruudulla välkkyvät valot ja äänet, mutta ne aiheuttavat vielä liikaa aistiärsykettä hänen kehittyville aivoilleen. Ne vaikuttavat myös vauvan tunteisiin.

Leikitään yhdessä

Tämänikäisen lapsen leikeistä ei ääntä puuttu. Hän huomaa, että saa asioita tapahtumaan. Palikan paiskaaminen lattiaan

kymmenen kertaa peräkkäin on mielenkiintoista! Hän tutkii leluja eri aisteillaan: maistamalla, paukuttamalla ja ravistamalla. Vähitellen vauva oppii, etteivät esineet katoa lopullisesti, vaikka ne hetkeksi näkösalta poistuisivatkin. Pienet leikit ovat vauvan tapa saada osakseen aikuisen huomion. Leikki voi olla kurkistus- ja piiloleikki. Piiloutuneiden kasvojen paljastuminen riemastuttaa vauvaa. Hän oivaltaa yhdessäolon olevan hauskaa molemmista leikkijöistä. Syntyy oivallus jaetusta ilosta. Lapsi huomaa, kuinka paljon enemmän hän tuntee yhdessä toisen kanssa kuin yksin.

Vauvat kyllästyvät nopeasti toistettaviin asioihin. Yli puolivuotias leikkii yleensä

Leikkejä, joista vauvat pitävät

- loru- ja sormileikit ("Körö-körö kirkkoon", "Harakka huttua keittää" tms.)
- osoitteluleikit ("Missä isoveli, missä vauvan korva, missä äidin suu, missä kukka" jne.)
- ota ja anna -leikit (vaihtelun vuoksi ojenna esine vuoroin edestä, sivulta ja takaa, piilota selkäsi taakse ja anna vauvan etsiä)
- jäljittelyleikit (taputa pöytää, nyökytä päätäsi, matki koiraa ja pyydä vauvaa jäljittelemään)
- kuurupiilo (piiloudu esim. huivin taakse ja kysy "Missä äiti?", paljasta hetken päästä kasvosi ja vastaa "Tässä äiti." Pian vauva oppii ottaamaan huivin pois kasvoiltasi.)

Yhdessä leikkien ilon voi jakaa.

vain muutaman minuutin samalla lelulla. Leluja kannattaa vuorotella. Jonkin aikaa piilossa ollut lelu tuntuu taas uudelta. Leluja ei tarvitse olla paljon, yksi tai kaksi lelua kerrallaan riittää.

Yksivuotispäivän lähestyessä leluista ja niillä leikkimisestä tulee vauvalle tärkeitä. Hän alkaa kiinnostua kannellisista purkeista ja tornin rakentamisesta muutamasta palikasta. Lapsi seuraa ympäristöään ja matkii leikeissään toisia. Usein juuri arkias-kareissa käytetyt välineet ovat niitä, jotka kiinnostavat vauvaa eniten. Matkiminen ja vertauskuvallinen leikki luovat pohjan puheen merkityksen oppimiseen. Samalla lapsi oivaltaa sanojen käytön asioiden, esineiden ja tunteiden vertauskuvina.

Vauva kasvattajana

Vanhemmukseen kasvaminen on yksi ihmiselämän vaativimpia tehtäviä. Se on jatkuvaa kasvua, jota lapsen kehitysvaiheet vievät eteenpäin. Kukaan ei ole vanhempana koskaan valmis, eikä täydellistä vanhempaa olekaan. Lapsen kasvaessa aikuinen voi löytää itsestään uutta ja kokea itsensä tärkeäksi uudella tavalla. Olen vauvalle tärkeä, siksi minun on pidettävä itsestäni huolta.

Vanhemmuus on jatkuvaa vastuuta. Rakkaus lapseen asettaa aikuisen elämään uudet rajat. On katsottava ylös kurkottelevan lapsen perään, vaikka tekisi mieli istahtaa ja lukea lehteä. Lapsiperheessä on laitettava ruokaa monta kertaa päiväs-

sä, vaikka aikuiset pärjäisivät vähemmällä. Lapsen tulo muuttaa aikuisen elämän, ja muutosta on vaikea kuvitella etukäteen. Tietoa lapsen kehityksestä ja vanhemmuudesta on tarjolla paljon, mutta sen ymmärtää vasta omasta kokemuksesta. Tieto synnyttää usein uusia kysymyksiä. Vanhemmuus ei ole kuitenkaan ensi sijassa tiedollinen, vaan tunteentäyteinen asia. Se herättää suuria tunteita, eivätkä ne kaikki ole mukavia.

Tuskin kukaan vanhemmista selviää ilman neuvottomuuden, huolen tai syyllisyyden tunteita. Riittämättömyyden tunne ja syyllisyys tekevät vanhemmuuden välillä raskaaksi. Nuo tunteet ovat myös hyviä opastajia. Ne kertovat siitä, että aikuinen haluaa löytää itsestään lapselleen sopivan vanhemmuuden.

Vanhemmat haluavat tehdä parhaansa. Joskus he kasaavat itselleen erilaisia suorituspaineita. Aivomme rekisteröivät harmit ja puutteet voimakkaammin kuin onnistumisen ja tyytyväisyyden. Kannattaa opetella sietämään omaan puutteellisuuttaan ja huomioida onnistumisensa, iloita siitä, mihin itse riittää. Se opettaa arvostamaan itseään ja puolisoaan vanhempana ja vauvaansa lapsena. Väsymyksestään ja epävarmuudestaan huolimatta omat vanhemmat ovat lapselle maailman tärkeimmät ihmiset.

Isovanhemmat tutuksi

Isovanhemmat ovat erityisiä lapsen elämässä. Kaikilla lapsilla ei kuitenkaan ole isovanhempia elämässään mukana. Silloin jostakin muusta perheelle läheisestä aiku-

sesta voi tulla lapselle yhtä tärkeä. Isovanhemmilta lapsi voi saada jakamatonta huomiota ja rakkautta. Toisilla on mahdollisuus auttaa vauvanhoidossa aina pyydettyä. Toiset voivat olla vielä mukana työelämässä ja asua kaukana, jolloin he pääsevät vain harvoin tapaamaan lapsensa perhettä. Jotkut isovanhemmista voivat olla arkoja yhteydenpidossaan. He eivät halua, että heidät koetaan tunkeilevinä. Isovanhemmat voivat myös olla epävarmoja. He eivät ole pitäneet sylissään pitkään aikaan pientä vauvaa eivätkä muista, miten vauvojen kanssa seurustellaan. Osaa innokkaista isovanhemmista saa taas toppuutella ohjeiden antamisessa. Jotkut isovanhemmista haluavat, että heidän lapsenlapsensa kasvatetaan, kuten he haluavat.

Olivatpa isovanhemmat millaisia tahansa lapsen ja myös vanhempien etu on, jos lapsen ja isovanhempien välille kehittyy hyvä ja lämmin suhde. Isovanhempien mielipiteitä kannattaa kuunnella, mutta päätösvalta lapsen kasvatuksesta ja hoidosta on vanhemmilla. Lapsen ja isovanhemman suhde vahvistuu, kun he viettävät aikaa keskenään ja kun isovanhemmat saavat seurata lapsenlapsensa kehitystä. Isovanhempien kanssa voi myös keskustella omasta jaksamisestaan ja arjestaan. Pitkä elämäkokemus voi auttaa näkemään asiat uudella tavalla.

Keskustelu helpottaa

Monet käytännön asiat vaativat lapsiperheen vanhemmilta yhteistyötä ja keskustelutaitoja. On mietittävä, mistä luopuu ja

i Vaikeita tunteita

Vanhempana on normaalia tuntea joskus väsymystä, kiukkua, turhautumista ja kielteisiä tunteita omaa lasta kohtaan. Voimakkaat kielteiset tunteet vievät voimia, lamaannuttavat. Jokaisen ihmisen jaksaminen on rajallista. Mieti, mikä on tärkeää juuri nyt. Mitkä asiat voivat odottaa? Uskalla kertoa tunteuksistasi kumppanillesi, ystävällesi, toiselle vanhemmalle tai muulle läheiselle ihmiselle. Jos kertominen ja keskustelu eivät auta ja tilanne jatkuu, hakeudu ammattiauttajalle, jonka kanssa voitte miettiä yhdessä, miten jaksaisit paremmin. Tilanteelle voi oikeasti tehdä jotakin.

mitä siirtää tuonnemmaksi ja kuinka antaa tilaa naisena ja miehenä olemiselleen ja omille ystävyysuhteilleen. On tehtävä konkreettisia valintoja vauvan ehdoilla. Vanhemmilla ei aina riitä aikaa ja voimia toisilleen. Pienistäkin arkisista asioista saattaa syntyä helposti sanaharkkaa, ja karpäsestä tulee härkänen. Riitojen välttämiseksi tuntuu usein helpommalta vaieta kuin puhua vaativasta arjesta yhdessä kumppanin kanssa. Keskusteleminen kannattaa, vaikeneminen vain loitontaa vanhempia toisistaan. Kumppanin tunteukset saattavat tulla toiselle täytenä yllätyksenä, väärinymmärryksistä tulee helposti turhaa riitaa. Puolisot voivat kokea parisuhteen muutokset eri tavoin. Toisesta voi tuntua riittävältä se, että

vanhemmuus jaetaan, kun taas toinen voi kaivata enemmän myös aikuisten välistä kahdenkeskisyttä. Asioiden selvittämisen puhumalla on hyväksi, mutta se vaatii joskus rohkeutta. Läheisiin ihmissuhteisiin liittyy tunteita laidasta laitaan.

Jos vanhempi huomaa usein pohtivansa omaa riittämättömyyttään ja jaksamattomuuttaan, asiaa on hyvä pohtia jonkun toisen aikuisen kanssa ja hakea tukea. Lyhyetkin kahdenkeskiset keskustelut puolison, hyvän ystävän tai vaikkapa terveydenhoitajan tai toisten samanlaisessa elämäntilanteessa olevien aikuisten kanssa auttavat. Pelkkä omien tunteiden ääneen lausuminen voi helpottaa. Pian huomaa, että muillakin on vastaavanlaisia ongelmia. Toisten kokemuksista voi saada eväitä omien pulmien ratkaisuun.

Hetki itselle tärkeiden ihmisten tai asioiden parissa auttaa jaksamaan. Itseen käytetty aika ei ole vauvalta pois, koska levänneenä ja rentoutuneena jaksaa taas vauvan kanssa. Uusiin aikuisiin voi tutustua leikkipuistoissa, vanhempi-lapsikerhoissa tai vaikkapa MLL:n perhekahviloissa. Vauvatkin nauttivat toistensa seurasta. He tarkkailevat ikätoveriansa käyttäytymistä ja jakavat tunteitaan ja kokemuksiaan.

Pulmatilanteessa kannattaa rohkeasti kysyä neuvoa. Omaan kokemukseen ja järkeen luottaminen on paikallaan. Yhtä ainoa oikeaa vastausta ongelmiin ei ole. Neuvot ovat vinkkejä, vanhempi itse tietää parhaiten, mikä niistä soveltuu hänen perheelleen. Vanhemman ei suotta kannata vaatia itseltään ylivoimaisia – vähempikin riittää.

Vauvan kehitysvaiheet

Huom. Jokainen vauva kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa, joten tässä mainitut iät ja kehitysvaiheet ovat viitteellisiä.

6–12 kk:n iässä vauva

- joteltelee enemmän, kuuntelee ja ihmettelee omaa ääntään ja kokeilee sen korkeuseroja
- osaa jo istua tuettuna
- osaa kääntyä vatsalta selälleen
- erottaa tutut vieraista, vierastaa
- oppii nousemaan lattialta ilman tukea istumaan (n. 7–9 kk:n iässä)
- löytää nähtensä piilotetun leikkikalun ja hahmottaa miten edessä, takana ja alla liittyvät toisiinsa (n. 8 kk:n iässä)
- leikkii mielellään vatsallaan ja kyljellään, nostaa toisen kätensä ylös ja ottaa ylhäältä ojennetun esineen

- oppii avaamaan käden ja heittelemään tavaroita
- keksii polviseisannon
- alkaa kömpiä seiniä ja esineitä vasten pystyyn (n. 9 kk:n iässä)
- pystyy syömään keksin ja juomaan mukista (n. 9 kk:n iässä)
- oppii ryömimään ja konttaamaan (n. 10 kk:n iässä)
- pystyy pitämään ja käsittelemään kahta esinettä yhtä aikaa, tyhjentämään purkkeja, jäljittelemään aikuisten puuhia, osoittamaan yhdellä sormella ja poimimaan lattialta esimerkiksi leivänmuruja etusormen ja peukalon väliin ns. pinsenttiotteeseen (n. 10 kk:n iässä)
- ottaa ensimmäiset askeleet (10–16 kk:n iässä)
- antaa leikkikalun pyydettyä (11–12 kk:n iässä)
- osaa sanoa pitkiä tavusarjoja ja oppii vähitellen yhdistämään kaksi tavua
- sanoo ensimmäiset merkitykselliset sanat (n. 1 vuoden iässä).

Lapsi eri ikävuosina -sarja kertoo lasten hoidosta, kasvusta ja kehityksestä sekä lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta syntymästä kouluikään. Käytännön vinkit rohkaisevat vanhempia kuuntelemaan ja kannustamaan lasta.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja onnelliseen lapsuuteen.